

Trees that bark

100 BOOMPORTRITTEN

Mark Kohn

zilt

Trees that bark
100 boomportretten
Mark Kohn

ISBN 978 94 93198 54 8
NUR 410

1^e druk 2024

Fotografie © Mark Kohn
Tekst interview © Arjan Broers
Boekontwerp: Studio Mol

© 2024 Uitgeverij Zilt

Alle rechten voorbehouden.

www.uitgeverijzilt.nl
www.kohn.nl

Ter gelegenheid van het uitbrengen van *Trees that Bark* laat Uitgeverij Zilt 20 bomen planten door Trees for All. Ook een deel van de opbrengst van de verkoop van Marks bomenfoto's gaat naar het planten van bomen. Door het kopen van dit boek of van het werk van Mark draag jij daar dus aan bij. Wil je liever zelf bomen laten planten? Kijk dan op treesforall.nl.

Heb je interesse om boomportretten van Mark aan te kopen,
neem dan contact op door het scannen van deze QR-code

In andere ogen

door Arjan Broers

'Ik ben niet bang meer voor de dood.' Dat is het eerste wat Mark Kohn zegt als we aan de praat raken over zijn bomenportretten.

Ik ken hem van zijn mensenportretten. Als schrijvend journalist bleef ik graag hangen als ik mijn gesprek had gevoerd en Mark kwam een foto maken. Ik keek een beetje tegen hem op, als ik eerlijk ben. Niet dat hij daar zelf aanleiding voor gaf, zijn foto's deden dat. Ze zijn zo verschillend als mensen kunnen zijn, en toch hebben ze een eigen *touch*, een stilte - al is het raar om dat te zeggen. Hoe doet-ie dat toch - dat wilde ik weten. Wat ziet hij?

Wat me opviel was hoe vriendelijk hij te werk ging, en hoe precies. Hoe goed hij thuis leek te zijn in de techniek van zijn camera's, lenzen, lampen en schermen, en intussen in gesprek bleef. En vooral: hoe hij steeds weer een andere mogelijkheid zag om de persoon te portretteren, soms tot verbazing van het onderwerp, die op den duur toch verzadigd raakte van het poseren. De foto-graaf niet. Alsof hij in de tijd verdween.

De herinnering komt op als ik hem aan het werk zie met zijn camera en lichtreflectors tussen de bomen van de Millingerwaard. Stil, verwonderd, geconcentreerd. In een eigen wereld. Een gesprekje is overbodig, want ook de boom heeft de tijd.

Als je goed naar de bomenportretten in dit boek kijkt, dan kijk je daarna anders naar bomen. Hij had het me gezegd en het is waar. In de weken na onze tocht betrap ik mezelf erop dat ik anders waarneem, dat mijn blik vaker bij een specifieke boom blijft haken, als was het een individu. Soms voel ik me aangekeken.

'Wij bestaan uit minuscule atomen die aan elkaar geclusterd zijn', zegt Mark Kohn. 'Dat geldt voor mij, maar ook voor een plant of dier. De energie die onze atomen in beweging zet is het leven, denk ik. Het maakt mij tot wat ik ben *en* het maakt alles één. Ik vind dat fascinerend. Dat is wat ik bedoel met dat ik niet meer bang voor de dood.'

Een boom is niet iets vreemds, niet iets anders, maar een verwante, opper ik.

'Misschien kom je jezelf tegen', zegt hij.

Van afgoderij tot *wood wide web*

Bomen zijn in de geschiedenis op allerlei manieren gezien. Als heilige plaatsen, als goden, als bouw materiaal, als brandhout. Beroemd is het verhaal over Bonifatius, die in de zevende eeuw in onze streken het christendom kwam verkondigen en daarbij bomen liet omhakken die door de 'heidene' als heilig werden vereerd.

In onze tijd zou deze missionaris beschuldigd worden van koloniaal geweld, maar eeuwenlang werd Bonifatius gezien als een heilige, die afgoderij bestreed. Zelf werd hij onsterfelijk door vermoord te worden. Een groep Friezen bij Dokkum vond dat hij door bomen om te hakken wel degelijk heiligschennis pleegde.

Er zijn wat bomen omgehakt in de eeuwen daarna. De hele Veluwe was bijvoorbeeld ooit dicht bebost. Maar in de zeventiende eeuw had Nederland zoveel hout nodig dat het gebied kaalgekapt werd, vooral om schepen mee te bouwen, waarmee men verder reisde dan ooit tevoren. Niet alleen slaafge maaken betaalden voor onze expansiedrift, voor het goud van de Gouden Eeuw, dat deden ook de bomen.

In onze tijd laat de teloorgang van natuur, biodiversiteit en klimaatcrisis zien dat deze omgang met de natuur niet houdbaar is. We zagen de tak af waar we zelf op zitten. Het is waarschijnlijk dat onze kinderen en kindskinderen met problemen worden opgezadeld die het leven zoals wij het kennen ontwrichten.

We zouden in praktische zin anders moeten gaan leven. Maar dat kan pas wortel schieten en vrucht dragen als we gaan zien dat we vervreemd zijn geraakt van veel andere vormen van leven. Je kunt dat gerust heiligschennis noemen.

Dankzij het baanbrekende werk van de Canadese wetenschapper Suzanne Simard, met in haar kielzog de Duitse boswachter Peter Wohlleben zijn meer mensen oog aan het krijgen voor de schoonheid en de wonderlijke complexiteit van bomen als levende organismen. Simard toonde aan dat bomen elkaar ondersteunen door voedingsstoffen te delen en waarschuwingssignalen af te geven als er schadelijke insecten in aantocht zijn. Ook toonde ze aan dat bomen samenwerken met de fijnvertakte schimmelnetwerken in de grond, die in ruil voor suikers andere voedingsstoffen en 'informatie' doorgeven over grote afstanden.

'Dus als ik door een bos loop', zegt Mark Kohn, 'dan siddert mijn aanwezigheid door het bos heen, zonder dat ik het doorheb. Simard heeft het over het *wood wide web*.'

Er mogen zijn

Het werk van Simard en anderen is razend interessant. Misschien is Kohn met zijn boomportretten helemaal geen 'hopeloze dromer', zoals hij zichzelf noemt, maar iemand die ons helpt om op een nieuwe en diepere manier te kijken. Om buiten ons te zien wat ook in ons is.

‘Als je een boom ziet als een ding dat ergens staat, zonder betekenis, dan heb je wat gemist’, zegt hij. ‘Er zit net zoveel leven in als in onszelf, we zouden dat meer kunnen respecteren. Niet dat je er niet aan mag komen. Ik eet ook vlees en ik heb een houten tafel - het leven is eten of opgegeten worden, maar neem niet meer dan je nodig hebt. Wij moeten onze hebzucht in toom leren houden. Dat vergeet ik zelf ook nogal eens.’

Het stille *zijn* van een boom, dat trekt hem aan. ‘Wij hebben zoveel keuzevrijheid. Wij kunnen alle kanten op en dat doen we ook. Een boom dwarrelt neer en krijgt wortels, en *is*. Het is een andere manier van *zijn*. Heel stil.’

‘Voor mij is *mogen zijn* een sleutelbegrip. Ik had een turbulente jeugd met veel onrust. Later uitte zich dat onder andere in rugpijnen die maar niet over gingen, totdat een fysiotherapeut me neerzette en zei: “Je mag er *zijn*”. Nou, werkelijk... Er gebeurde van alles in me. Het was een ommekeer.’

‘Ik *ben*, een boom *is*. Met al onze intelligentie zijn wij mensen zulke beperkte wezens. We laten ons zo opnaaien en raken opgesloten in ons ego. We blijven maar doen alsof we pubers zijn, alsof het leven om ons draait.’

De eerste blik

Bladerend door zijn bomenfoto's weet Mark Kohn van verrassend veel beelden meteen waar en wanneer ze zijn geschoten. Hij spreekt erover als ontmoetingen die hem bijgebleven zijn.

De eerste foto maakte hij in 2017 in een bos bij Hilversum, toen hij een nieuwe camera aan het uitproberen was. ‘Ik houd van techniek’, vertelt hij. ‘Ik ben ooit begonnen als timmerman en dan moet je secuur werken. Techniek geeft me uitdagingen en nieuwe mogelijkheden. Sinds de komst van de digitale fotografie kan ik me daar echt in verliezen.’

‘Ik maakte een opname van een minuscuul bloemetje op een boomschors. De scherpte en de resolutie van de foto waren ongelooflijk, ik zag steeds dieper en zag steeds weer iets nieuws. Ik vond het fantastisch. De boswandeling werd niet langer dan twintig stappen, want waar ik ook keek, overal zag ik iets prachtigs.’

De eerste boomportretten gingen alleen over de structuur van de schors van bomen, die eindeloos verschillend zijn. ‘Maar als je gecultiveerde bomen hebt waar takken van af zijn gezaagd, dan kun je daarnaar kijken en denken: dat zou best een oog kunnen zijn. Als je dat denkt, dan ga je overal gezichten zien.’

Natuurlijk hebben bomen geen gezichten. ‘Het is een menselijke manier om contact te maken met het leven dat een boom is’, zegt Mark Kohn. ‘Wij zijn geprogrammeerd om ogen, neus en mond te herkennen, onze hersenen maken er een verhaal van, een beeld met samenhang. In feite gaat het om kadrering. Wat je ziet is afhankelijk van het kader waarbinnen je het ziet. Dat geldt voor het leven, en zeker voor deze portretten. Mijn foto's geven een kijkrichting, maar ik kan niet opleg-

gen wat mensen zien. Als je geen oog ziet in een knoest, dan zie je niet wat ik bedoel – als je dat überhaupt al ziet.’

Inmiddels maakt hij al jaren boomportretten. Een selectie stond al eens, vergezeld van gedichten, in de tuin van het Kröller-Muller-museum en later tussen de graven op de Nieuwe Oosterbegraafplaats in Amsterdam. *Trees that bark*, zo noemt hij zijn project, een verwijzing naar de dubbele betekenis van het Engelse woord bark dat zowel bast als blaf betekent. ‘Dus de bast blaft, spreekt me als het ware aan.’

Voelend kijken

De moeder van Mark Kohn was een hippie, die met maar ook zonder geestverruimende middelen gespist was op de natuur en op de samenhang ervan. ‘Ze had hele gesprekken met het universum’, grijnst hij. ‘En als ik zelf door een bos loop, dan snap ik dat wel. Ik kijk dan zoekend en oplettend, maar deels schakel ik mezelf ook uit. Ik let sterk op wat ik voel.’

Zo kijken vertraagt, het maakt de tijd anders. ‘Ik fotografeerde eens een mooie beuk bij kasteel Groeneveld in Baarn. Na de opname wilde ik gelijk weer verder op jacht. Maar na drie stappen dacht ik: Hé Mark, je hebt die boom helemaal niet bedankt! Dat was een gekke gedachte, een boom bedanken. Maar eigenlijk sluit je met zo’n gebaar iets af, om open te zijn voor de volgende ervaring. Ik liep achter de boom langs en zag dat

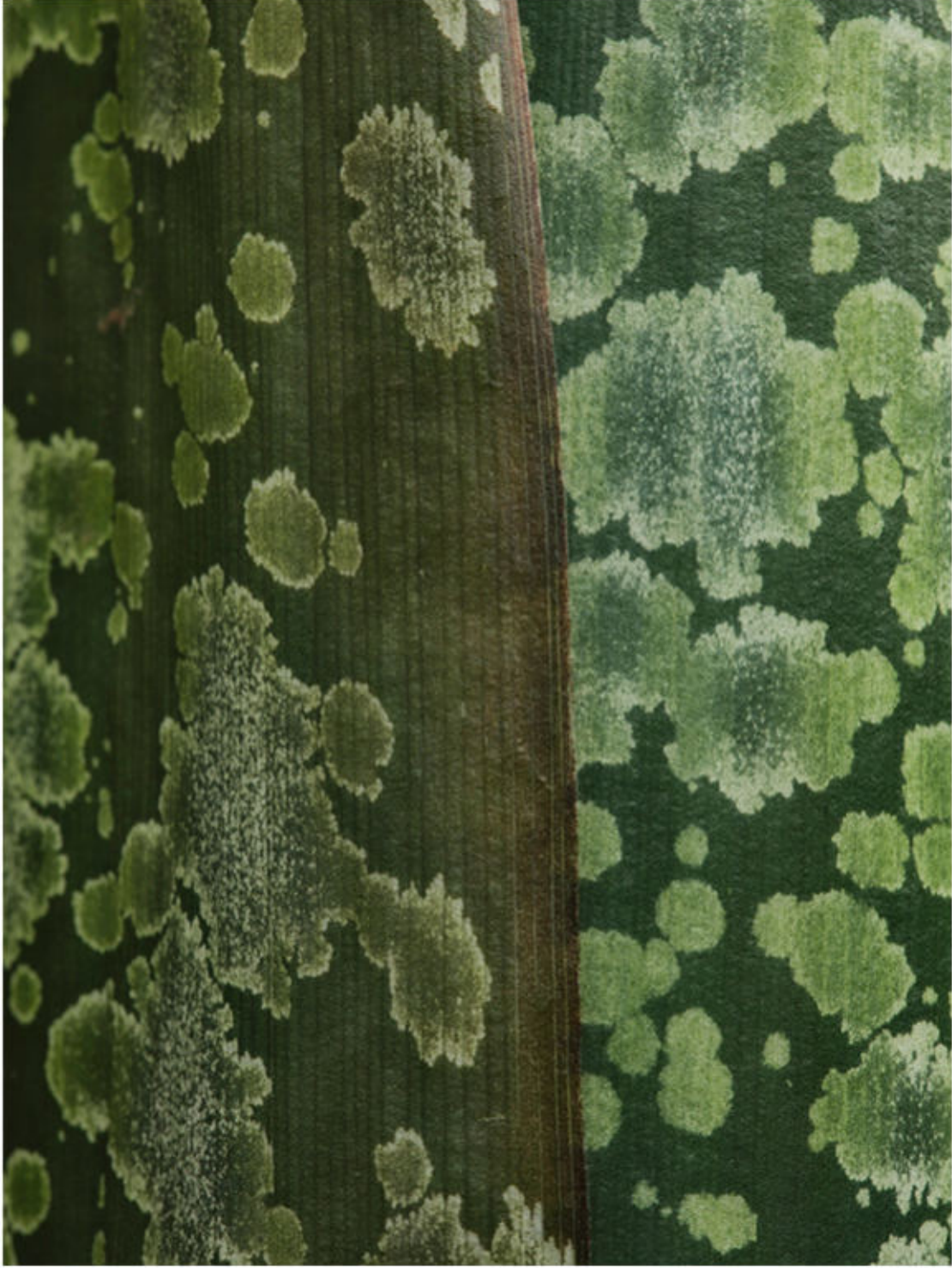
ik iets moois gemist had, omdat ik te hebberig en te haastig was geweest.’

Ook voor een mensenportret neemt hij de tijd, opper ik. Mark Kohn beaamt het. ‘Maar mensen kun je lezen en je kunt ermee praten. Een boom kun je alleen voelen en kadreren. Een mens spiegelt mij, ze kijken naar mij zoals ze mij zien. Bij een boom is dat anders.’

Bomen communiceren, dat weten we, maar met andere middelen en in een ander tempo dan wij. Kohn: ‘In Doorn is een bijzonder plateau, een magische plek in het bos, waar ik wel vijf of zes goeie foto’s heb gemaakt. Er staat een oude beukenboom, die ik als een vriend beschouw. Hij is flink gehavend, ik ben bang dat-ie binnenkort gekapt wordt. Er is van alles aan hem te zien, tot en met kabouters aan toe.’

‘Op een dag leunde ik met mijn hand tegen deze boom, rondkijkend, toen opeens mijn duim een elektrische prikkeling kreeg. Geen idee wat het was, er was een zenuw getriggerd. Nog steeds komt die prikkeling even terug als ik een bos ben. Is het een Pavlov-reactie? Of is er meer aan de hand?’

Een uitleg komt er niet, is er niet, zegt Mark Kohn. ‘Ik zou willen dat ik dat kon lezen of begrijpen, maar dat ligt buiten mijn bereik. Een vermoeden van communicatie is al genoeg. Het stelt op een diep niveau gerust.’

TTB-004